

Skolan

Under ett par århundraden var det prästen som med klockarens hjälp skötte undervisningen. Det benämndes omgångsundervisning och den bedrevs på olika gårdar där barn samlats.

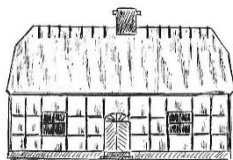
Vid 1800-talets början sker undervisningen i Hjärup fortsatt ute på gårdarna och utöver klockaren är det också fyra skolmästare som vandrar runt i byarna och undervisar.

År 1808 anställdes Åke Bengtsson som byns lärare och nu var det han som bedrev undervisningen på gårdarna.

Han tjänstgjorde i byn till år 1930.

Under så gott som alla åren var han i konflikt med bönderna, som vid flera tillfällen begärde att han skulle avskedas. Komminister Anders Magnusson delade inte böndernas uppfattning och Bengtsson stannade kvar tills han själva sade upp sig. Han flyttade då till huset som idag har adressen Hjärupsvägen 39.

År 1811 genomfördes enskifte i byn och det innebar att de flesta centralt belägna gårdarna blev flyttade till andra platser i byn. Det blev längre mellan gårdarna och det var en anledning till att det beslutades att bygga en skola. Den stod klar år 1817 på den mark som fanns i hörnet av det som idag är Gårdsallén och Hjärupsvägen.

Hjärups första fasta skola
10 x 5,5 meter

Undervisning indelades i två terminer. Den ena började i november och slutade vid julen. Den andra började i januari och pågick till den 31 mars.

Barnen kunde således hjälpa till med arbetet på gården från det att vårbruket startade till skördeåret avslutades i oktober.

Efter Bengtsson anställdes lundabon Arvid Dalberg som lärare. Han stannade dock endast i tre år och ersattes av en annan lundabo, Sven Persson.

År 1842 infördes skolplikt innebärande att alla barn skulle gå i skolan.

Antalet barn hade ökat i byn så det beslutades att den gamla skolan skulle säljas och forslas bort och att en ny skulle byggas. Den stod klar år

1848. Måtten var 19,5 x 8,5 m och det var uppförd på samma plats som den tidigare.

Nya skolan med lärarbostad. Byggt år 1848

Nils Peter Persson, bilden t.v. blir lärare år 1855

och han flyttar in i lärarbostaden som finns i skolan. Nils Peter är då 25 år. Han skulle egentligen bli skräddare men efter sex år som skräddarlärling sökte han istället in till lärarseminariet i Lund. Efter tre månaders utbildning tog han sin examen år 1854 och samma år fick han en tjänst i Limhamn.

Till en början hade Nils Peter 72 elever att undervisa och ett par år senare 97 elever. Eleverna var indelade i sju cirklar där det var kunskapen och inte åldern som avgjorde i vilken cirkel barnen var placerade. Barnen började skolan vid 6-års ålder och det fanns elever som var 17 år när de lämnade skolan. Växelundervisning tillämpades. Det innebar att de kunnigaste i varje cirkel utnämndes till monitörer och de undervisades av Nils Peter. När Nils Peter undervisade i en cirkel var det monitörerna som undervisade i respektives cirkel.

Skoldagen börjar klockan 8 och avslutas klockan 17 med avbrott för 2,5 timmes lunch. På lördagar slutar de 11.30.

Skolrådets ordförande var kyrkoherden och kyrkan hade stort inflytande över utbildningens inriktning. Hälften av lektionerna hade religiöst innehåll.

År 1858 infördes en förordning om att det i byarna skulle finnas en småskola som leddes av speciellt utbildade småskollärare. Det var inte lätt att anställa en småskollärare och det berodde inte minst på att lönen var låg.

Det tog flera år innan det var infört i Hjärup. Under den perioden hände det att Nils Peter gifte sig med sin kusin Catharina Handotter den 3 januari 1863. Året

därpå kom skolrådet på idén att under Nils Peters ledning kunde Catharina kunde vara småskolefröken.

Catharina födde barn och det blev omöjligt att kombinera lärartjänsten med småbarn och andra uppgifter i hemmet.

Året därpå anställdes i Catharinas ställe Kjersti Jönsdotter. Hon hade tidigare varit elev till Nils Peter och nu blev de således arbetskamrater.

Nu hade byn både Småskola och Storskola.

Läraryrket var inte ett välbetalt yrke. Villkoren för läraren var konstruerade på ungefär samma sätt som för statare. Skillnaden var att läraryrket hade det vi idag kallar ”tills vidare anställning” medan statarens kontrakt löpte på årsbasis. Livsmedel till läraren och statarna skulle bönderna leverera till dem. Skolan hade en köksträdgård och där odlades en del grönsaker till familjen.

Något som förargade Nils Peter mycket var den brist på respekt han tyckte att bönderna visade honom och hans arbete. Rent av trakasserade honom, tyckte han, genom att representanter för skolrådet oanmälda kom på besök i skolan för att se hur undervisningen fungerade. Det hände att han fick sådana besök mer än en gång per dag.

Nils Peter 1830-1911
Catharina 1837-1916

Bostaden Nils Peter och Catharina hade var på 30m². Där födde Catharina sex barn och två dog som spädbarn. Även om Nils Peter trivdes med sitt arbete kunde tillvaron för dem varit bättre.

Av en tillfällighet fick Nils Peter veta år 1872

att Klockaregården skulle styckas av. Det ledde till att han och Catharina beslutade att de också skulle arrendera mark. De blev tilldelade Hjärup 8:14. Där höll de några djur och brukade marken och tillgången på livsmedel ökade för dem.

Det hade varit problem med att erbjuda bostad åt småskolefröken men år 1875 inreddes skolbyggnadens ovanvåning med två rum, som bostad åt lärarinnan.

Nils Peters arbetssituation gjorde att han inte mådde riktigt bra. Diagnosen idag hade troligen varit ”gått in i väggen”. Det ledde till att begärde tjänstledighet år 1888 för att stärka sin hälsa.

Sonen Fredrik som under fyra år utbildat sig till lärare och tagit sig namnet Kullenberg fick arbetet som vikarie. År 1890 utlystes tjänsten och Fredrik fick den.

Fredrik med elever

Året efter införde Fredrik en fortsättningsskola där undervisningen hölls mellan 18 och 20. Hjärup var bland de första samhällen i landet som erbjöd sådan undervisning. Det skulle dröja 30 år innan denna form av undervisning blev obligatorisk i landet.

Skolan med lärarbostaden ansågs vara för liten och år 1892 byggdes en ny skola och hela den gamla byggnaden gjordes om till lärarbostad.

t h Gamla skolan som byggts om till lärarbostad
t.v Nya skolan byggd 1892

År 1898 anställdes Karna Cedergren som ny lärarinna för Småskolan och flyttade in i lärarbostadens ovanvåning och Fredrik bodde på bottenvåningen. Ett år senare gifte sig de båda. Karna fick sluta eftersom det ansågs vara olämpligt att en gift kvinna var lärare i Småskolan. Karna flyttade in till Fredrik i lärarbostaden.

Efterträdare för Karna blev Matilda Sjövall som behöll tjänsten till år 1932.

När Fredrik började sin tjänst intensifierades skolstyrelsens sina oanmälda besök i skolan. Han accepterade situationen och fortsatte enär sitt arbete. Han fick senare så mycket uppskattning för sitt arbete att han till och med blev kollega med både kyrkoherden och bönderna.

Lärlönelen hade ökat men Fredrik ville bättra på ekonomin. Det ledde till att han började sälja skolmaterial. Han erbjöd sig att hjälpa till med deklamationer och att upprätta juridiska dokument som bouppteckning och handlingar som behövdes i samband med husköp.

Fredrik Kullenberg

Fredriks bror Enoch var ansvarig för butiken på Lommavägen. Han flyttade till Fleninge år 1909 och då övertog Fredrik ansvaret för butiken.

Arbetet med butiken var så omfattande att de beslutade år 1913 att bygga ut butiken med en ny bostadsdel och dit flyttade familjen.

År 1919 kom en ny förordning för skolan. Det skulle också bli en Mellanskola som blev klasserna 3 och 4. Småskolan blev klasserna 1 och 2. Fortsättningskolan som tidigare varit frivillig blev nu obligatorisk och Storskolan blev då klasserna 5 och 6. Skolan byggdes om så att antalet salar ökades från två till tre.

Den förste läraren till Mellanskolan hette Ingeborg Andersson. Efter några år efterträddes hon av Rut Kullenberg som var dotter till Fredrik och Karna Kullenberg.

Fredrik uppskattade verkligen läraryrket men han uppskattade också att arbeta med byns angelägenheter. Han engagerade sig politiskt och hade snart ett stort antal förtroendeuppdrag. Det hände i början av 1920-talet att han en dag fick han ett anonymt brev, där brevskrivaren räknade upp 21 uppdrag som Fredrik hade. Brevskrivaren uppmanade Fredrik att överlämna uppdrag till andra. Efter att ha läst brevet noggrant konstaterade han att den anonyme brevskrivaren hade glömt två uppdrag. Han lämnade inte ifrån sig några uppdrag. För att minska arbetsmängden överläts butiken till nya ägare år 1925 och familjen flyttade till skolans lärarbostad.

Fredrik uppnådde pensionsåldern år 1928. Han hade en förhoppning om att sonen Erik skulle kunna överta tjänsten så han bad om förlängd tjänstgöring.

Tjänsten utannonseras år 1930 och den 21-åriga Erik och två andra sökte den.

De sökanden utsattes för ett prov för att utvärdera deras lämplighet. När Erik skulle utvärderas fanns i klassrummet, utöver elever, många personer som han kände och han var mycket nervös. Han skall hålla tre lektioner. En i ett orienteringsämne, en i sång, en i kristendom.

Erik ca 20 år

När det var gjort fick han uppgiften att hålla ett anförande på temat ”Den breda och den smala vägen”. Hur han än tänker valde han att tala om vägen som gick från byskolan och sedan vidare till Lund. Kritiken för anförandet blev ”Väl banala exempel”.

Efter utvärderingarna röstades det om vem som skulle få tjänsten. Det blev Erik.

Fredrik och Karna hade byggt sig huset med nuvarande adress Lommavägen 19 och dit flyttade familjen. Erik flyttade in i lärarbostaden som de lämnade.

Erik gifte sig år 1934 med Ingemo Brorsson och med tiden fick de barnen Anders (1936), Barbro (1938) och Mats (1942–1999).

Huset med lärarbostaden revs år 1936 men en ny lärarbostad hade byggts och dit flyttade familjen.

Skolan t v, nya lärarbostaden t h

Familjen Kullenberg hade haft huvudansvaret för byns skola sedan år 1855. Skulle det bli en fortsättning?

Äldste sonen Anders utbildade sig till tandläkare. Barbro valde utbildning som ledde till arbete inom vården.

Mats blev examinerad folkskollärare år 1965 och skulle kunnat söka anställning i Hjärup, men,

han valde att söka en tjänst i Södra Sandby och var anställd där från år 1966.

År 1965 flyttade Erik och Ingemo till Bäckavägen 7 där de byggt sig en villa.

Ingemo 1910–1997 och Erik 1909–1996 Kullenberg

Hjärups skola

Hjärups skola

Skolan var avsedd för klasserna 1–6 och planen var att från år 1970 skulle den ersätta den gamla skolan och den byggnaden skulle vara fritidsgård.

Innan skolan var färdigbyggd saknades inför höstterminen 1968 två skolsalar. Det fanns en plan om att iordningställa dessa på Åkerslund. Scouterna stödförening lämnade ett alternativt förslag. Om kommunen istället bidrog med ungefär samma belopp till byggandet av en scoutgård som det kostade att renovera på Åkerslund, så kunde skolan få disponera scoutgården i två till tre terminer. Efter att Erik Kullenberg fått se ritningen på scoutgården var det hans bedömning att det gick bra att bedriva undervisning där. Scoutgården stod klar den 25 augusti 1968.

Hjärups skola blev delvis byggd efter nya idéer om hur undervisning skulle bedrivas. Det fanns salar för alla klasser. Det fanns också en väldigt stor lokal. I den skulle samtidigt bedrivas lektioner av olika slag och lokalen kunde avgränsas med skärmväggar. Kort sagt så blev det inget bra eftersom klasserna störde varandra.

1970-talet präglades också av att skolans storlek ännu inte var anpassad efter behovet. Det innebar bland annat att gamla skolan togs i bruk igen. Det bedrevs också undervisning i den tidigare lärarbostaden.

En årgång 1: a klass fick sitt första år i den gamla, gamla skolan uppe vid Uppåkra kyrka. Högstadiundervisning bedrevs på Centralskolan i Staffanstorp. Där blev också brist på lokaler så fram till år 1978 bedrevs undervisning för högstadiet i Åkarp. Därefter på den nybyggda Hagalidsskolan i Staffanstorp. Hjärups skola har byggts till och är idag dimensionerad för ca 350 elever.

Hjärupslundsskolan

Hjärupslundsskolan

År 1996 byggdes Hjärupslundsskolan och därefter bedrevs högstadiundervisning även i Hjärup. Där går för närvarande ca 320 elever.

Byggnaden kompletterades med utrymme för bibliotek, fritidsgård, idrottshall, cafeteria samt matsal/samlingslokal. och stod klar år 2006

Uppåkraskolan

Uppåkraskolan

Skolan för klasserna 1–6 stod klar år 2016 och fullt utbyggd är den dimensionerad för 525 elever.

Referenser:

- * Erik Kullenbergs böcker "Bygd kring Byskola i Hjärup" och "Flyttedags – Bondgård och Byskola i Hjärup"
- * Protokoll från Scouternas Stödförening.

Lars Fridh 20191204